

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

ЗБІРНИК ТЕЗ

III ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФОРУМ ЗА МІЖНАРОДНОЇ УЧАСТІ

**"ДИТИНА У ТРИВОЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ:
РОЗВИВАЛЬНІ І ВІДНОВЛЮВАЛЬНІ ПРАКТИКИ"**

31 ТРАВНЯ - 1 ЧЕРВНЯ 2021 РОКУ

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

ЗБІРНИК ТЕЗ

**ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФОРУМ ЗА МІЖНАРОДНОЇ УЧАСТІ
«ДИТИНА У ТРИВОЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ:
РОЗВИВАЛЬНІ І ВІДНОВЛЮВАЛЬНІ ПРАКТИКИ»
31 травня – 1 червня 2021**

УДК 37.013:364 (477)

(043.2)

П 27

Друкується за ухвалою Вченої ради факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №14 від 28.05.2021 року).

Дитина у тривожному середовищі: розвивальні та відновлювальні практики: Збірник тез (31 травня – 1 червня 2021 року, Київ) / за ред. О. В. Чуйко. – Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2021. – 130 с.

Рецензенти:

О. І. Власова – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології розвитку факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

А. М. Львовичкіна – доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної роботи факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Редакційна колегія:

Данилюк І. В., доктор психологічних наук, професор

Максимова Н.Ю., доктор психологічних наук, професор

Чернуха Н. М., доктор педагогічних наук, професор

Чуйко О. В., доктор психологічних наук, професор

Байдарова О.О., кандидат психологічних наук, доцент

Збірник містить матеріали, присвячені дослідженню проблеми соціальної, правової, психологічної, фізичної безпеки дитини. Науковці і практики висвітлюють питання шляхів створення та підтримки комфортного і дружнього до дитини середовища. Представлені розробки будуть корисні фахівцям соціальної роботи та соціальної педагогіки, управлінцям освітянської та соціальної сфер, представникам недержавних громадських організацій, студентам і аспірантам галузі «Соціальна робота», усім, хто цікавиться інноваційними теоріями та практиками в галузі захисту дитинства.

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2021

ЗМІСТ

Тетяна Алексєєнко Проблема безпеки і підліткових суїцидів у просторі медіанасилля й маніпуляцій	6
Анна Аязбаєва Мобільність дитини у соціальному середовищі	9
Ірина Бодрова Вплив гіпермедіатизації суспільства на професійне самовизначення індивіда	11
Анжела Борщевська Адиктивна поведінка підлітків в контексті тривожної реальності.....	14
Наталія Булатевич, Олена Селезньова Вплив стосунків з батьками на особливості прояву шкільної тривожності підлітків	17
Марина Васильєва-Халатнікова Соціально-педагогічні практики у сучасному інклюзивному просторі: реалії та перспективи	21
Євгенія Гладишко Перешкоди на шляху реадізації антибулінгової політики щодо створення Безпечного освітнього середовища	24
Анастасія Голотенко Кар'єрне консультування підлітків та молоді як технологія формування кар'єрної компетентності	27
Ольга Горбачевська Використання медійних ресурсів в організації культурно-дозвілєвої діяльності дітей дошкільного віку	30
Цзяхан Дун Соціальні мережі у контексті соціокультурної адаптації іноземних студентів	33
Ольга Кізь Депривація у батьківській сім'ї як загроза щасливому дитинству	36
Оксана Кікінеджи Егалітарне шкільне середовище: простір безпеки, підтримки та розвитку сучасної дитини	40
Олександра Козловська Вплив хатха-йоги на психоемоційний стан особистості	43
Олена Кравченко Моделі реабілітації співзалежних від алкогольної адикції осіб в США	46

Наталія Максимова, Юлія Красілова Умови підвищення ефективності профілактики булінгу серед підлітків	48
Лілія Мелашко, Ірина Суровцева Творення безпечного та дружнього до дитини середовища - успішний розвиток закладу освіти	50
Людмила Меленець Базовий компонент дошкільної освіти про компетентність дитини в безпечній поведінці	52
Валентин Молодиченко, Наталія Молодиченко Інтерактивні технології в процесі формування гуманістичного шкільного середовища	56
Алла Москаленко Безпечне освітнє середовище як педагогічний феном	59
Юлія Муравська Елементи сенсорної інтеграції у корекції тривожності	62
Дарія Палатна Інструменти макропрактики соціальної роботи для розвитку соціальних послуг в громадах	66
Ольга Потонська, Олена Власова Вплив дитячих страхів на особливості організації емоційної сфери дорослої людини (аспект тривожності)	70
Лариса Рень Профорієнтаційна робота з учнями у діяльності соціального педагога	73
Тетяна Семигіна «Нічого для нас без нас»: врахування позиції батьків та дітей при розробленні освітніх програм із соціальної роботи	76
Альона Слабковська Безпечне середовище усиновленої дитини	79
Ольга Столярик Підтримувальні практики у соціальній роботі зі сім'ями, що виховують дітей з аутизмом	81
Марина Ткаченко Інклюзія в родині. Роль дитячо-батьківських відносин у корекції тривожності	84
Сергій Товщик Психологічна безпека дитини в медіапросторі	87

Людмила Токарук Позитивні та негативні аспекти впливу комп'ютерних ігор на освітню діяльність дітей із особливими освітніми потребами	90
Олександр Тохтамиш, Дарія Манова Соціально-педагогічна профілактика батьківсько-дитячих конфліктів	93
Олександр Тохтамиш, Ганна Недєлкова Застосування засобів арт-терапії у зниженні тривожності та агресії у дітей з порушенням мовленнєвого розвитку	96
Ольга Третяк Інфо-медійна грамотність як компонент безпеки для учнів початкової школи	99
Юлія Удовенко Представництво найкращих інтересів дитини в діяльності соціального педагога	102
Бовен Цінь Безпечна соціалізація дитини у сучасному суспільстві	105
Надія Чернуха, Леся Рутьян Дружнє до дитини середовище в громаді: соціально-педагогічні аспекти	108
Олена Чуйко, Влада Марчук Запит на онлайн соціально-педагогічні послуги для підлітків та молоді	112
Олена Чуйко Сучасний соціальний педагог: зміст і функції діяльності у освітньому закладі	115
Софія Шароніна Проблема домашнього насильства відносно дитини	119
Валентина Шкуро Принципи забезпечення інклюзивності та доступності дитячих майданчиків	122
Інна Щербак Реінтеграція дітей-вихованців з закладів інституційного догляду	125
Ірина Ясточкіна Соціальні проблеми дітей та молоді	128

Опитування показало зацікавленість дітей механізмами дії у випадках булінгу, насилля, їх ідентифікації.

Також визначено бажання учнівської молоді отримувати психологічні консультації, психосоціальну підтримку за інноваційними методиками, супровід мотивації. Учні відмічають позитивний вплив таких активностей як вирішення конфліктів консенсусним шляхом, формування базових навичок медіації та миротворення, толерантності, лідерства як життєвих навичок.

В рамках шкільного миротворення, служба порозуміння реалізувала два суспільно-значущі стратегічні завдання: зменшення соціальної напруженості міжособистісних стосунків у колективі засобами медіації (посередництва); формування навичок безконфліктного спілкування та виходу з конфліктних ситуацій в усіх учасників освітнього процесу.

Говорячи про слабкі сторони, що мають місце у розбудові безпечного та дружнього простору до дитини – це низький рівень в організації діяльності органів самоврядування (Ради школи, учнівського самоврядування).

Також слабкою стороною у стандарті захисного і сприятливого середовища є подальше удосконалення матеріально-технічної бази закладу освіти (зокрема вуличні тренажери, велопарковка, камери спостереження, пісочна арт-терапія тощо).

Отже, моделювання освітнього простору на основі концепції БДДШ викликало зацікавленість учасників освітнього процесу. Багатопрофільна соціально-педагогічна робота змінює модель поведінки учасників освітнього процесу, вдало вирішує задачі соціалізації та підвищує якість надання освітніх послуг.

Матеріали моніторингу та оцінки освітнього проекту стануть у нагоді для роботи адміністрації шкіл, соціальних педагогів, науковців.

Людмила Меленець. кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти Інституту післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка

Базовий компонент дошкільної освіти про компетентність дитини в безпечній поведінці

Першочергову увагу в усіх країнах світу зосереджено на питанні створення безпекової (безпека – стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує) повсякденної життєдіяльності в закладі освіти будь-якого типу й форми власності. Проте, спостерігаємо з кожним роком

збільшення кількості чинників, що негативно впливають на життя та здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Здебільшого ці чинники породжує сама людина: інформатизація суспільства, необачне поводження з природою.

Тому пріоритетом на сучасному етапі розвитку людства визнано безпеку кожної людини, особливо суспільство сьогодні опікується безпекою дитини. Законодавчі документи, що обумовлюють захист дитини та адаптування її до нових і складних середовищ ґрунтуються на Конституції України, Конвенції ООН про права дитини, міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

В Україні безпеку життєдіяльності дітей у закладі дошкільної освіти регулює зокрема Закон України «Про охорону дитинства» (2001), де в ст. 4 зазначено: «Система заходів щодо охорони дитинства в Україні включає забезпечення належних умов для гарантування безпеки, охорони здоров'я, навчання, виховання, фізичного, психічного, соціального, духовного та інтелектуального розвитку дітей, їх соціально-психологічної адаптації та активної життєдіяльності, зростання в сімейному оточенні в атмосфері миру, гідності, взаємоповаги, свободи та рівності» [5].

Закон України «Про дошкільну освіту» ст. 11 констатує таке: «Заклад дошкільної освіти створює безпечні та нешкідливі умови розвитку, виховання та навчання дітей, режим роботи, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я відповідно до санітарно-гігієнічних вимог та забезпечує їх дотримання; формує у дітей гігієнічні навички та основи здорового способу життя, норми безпечної поведінки; сприяє збереженню та зміцненню здоров'я, розумовому, психологічному й фізичному розвитку дітей» [4].

Отже, під гарантуванням безпеки та створенням безпечних і нешкідливих умов розвитку, виховання та навчання розуміємо характеристику існування дитини в певному місці її перебування, що відображає збалансованість між впливом чинників, які загрожують її життю або здоров'ю, та таких, що запобігають негативним наслідкам її життєдіяльності.

Педагогічною спільнотою виокремлено чинники, які найчастіше становлять небезпеку для дітей: а) неблагополучні сім'ї, в яких можливі такі негативні явища, як насильство (фізичне, психічне, емоційне), бездоглядність, знуцання тощо; б) безхатьки-дошкільники за живих батьків, використання дорослими-безхатьками дітей задля залучення їх до протиправних вчинків, негативний вплив старших дітей з девіантною поведінкою; в) незнання/недотримання дітьми правил дорожнього руху, правил пожежної безпеки, що призводить до каліцтва і навіть смерті; г) небезпечні ситуації: «сам удома», «сам на воді» (на річці, ставку, озері, морі), «сам у лісі» без належного догляду дорослих; д) небезпека подекуди чатує на дитину і в ситуації «дитина – незнайомий дорослий».

Які ж основні умови й чинники життєдіяльності, що руйнівню впливають на здоров'я дітей, необхідно змінити компетентними дорослими задля зростання юного покоління здоровим та фізично й інтелектуально розвиненим у світлому, чистому, теплому, відремонтованому, в міру озелененому середовищі закладу дошкільної освіти?

А) Інструктивно-програмні принципи фронтально організованого освітнього процесу, спрямованого на закріпачення дитячого організму в режим сидіння. Це пригнічує і паралізує загальний тонус організму, що стає причиною раннього сколіозу, стенокардії, короткозорості.

Б) Закриті приміщення із заштореними до підлоги вікнами та глухими (без скла) міжкімнатними дверима, обмежений простір для розвитку навичок великої моторики, незмінність осередків заповнених одноманітними, часто штучно створеними елементами. Такий стан речей пригнічує емоційну сферу дітей, їхній імунітет, їхню генетичну програму.

В) Вербальний принцип побудови освітнього процесу. Це веде до пригнічення уяви та творчості, закладеної в дітях природою. Задля навчання самостійно міркувати необхідно словесно-інформаційне, книжкове вивчення життя перевести в практично-дієвий пошук знань на основі емоційно-ціннісного сприйняття інформації.

В організації освітньої роботи з питань безпеки життєдіяльності дошкільників визначено два основні напрями: 1) засвоюючи норми і правила, дорослий на власному прикладі має навчати дітей обачності, формувати навички швидкої реакції в екстремальних ситуаціях, відповідального ставлення до своїх вчинків і дій задля уникнення нанесення шкоди своєму здоров'ю чи навіть життю; 2) дотримання єдиної стратегії дій у діяльності педагогічного, батьківського, дитячого колективів [3].

Педагог як фахівець, з високим рівнем освіченості, практичною вмільстю створювати відповідне сучасне освітнє середовище в закладі дошкільної освіти має стимулювати процес розвитку дитини задля формування її компетентності в безпечній поведінці, що є складовою здоров'язбережувальної компетентності (динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, особистісних якостей, моральних цінностей, що визначає здатність дитини до застосування навичок здоров'язбережувальної поведінки відповідно до наявної життєвої ситуації; дотримання основ здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я у повсякденній життєдіяльності).

Стандарт дошкільної освіти (Базовий компонент дошкільної освіти) (2021) дає таке визначення поняття «безпечна поведінка дитини» – це поведінка, що відображає відповідальне ставлення дитини до своїх вчинків та дій. Тут маємо зосередити увагу на ключових словах – «відповідальне ставлення». Вчитися бути відповідальним – це означає вчитися вже з дошкільних років усвідомлено думати наперед та намагатися передбачити, до чого може призвести той чи інший вибір, та чи інша дія.

Стандарт акцентує увагу на визначенні компетентності дитини в безпечній поведінці, що виявляється у піклуванні про власну безпеку та безпеку інших людей, дотриманні правил безпеки у різних життєвих ситуаціях, обізнаність про ризики та запобігання їх.

Відповідно до Стандарту дитина 6(7) років має: диференціювати поняття «безпечне» і «небезпечне»; усвідомлювати важливість безпеки життєдіяльності (власної та інших людей); знати правила поведінки з незнайомими людьми; орієнтуватися у правилах поводження з незнайомими предметами та речовинами, пожежної та електробезпеки; користуватися транспортом та орієнтуватися в основних знаках дорожнього руху тощо; знати правила безпечного перебування вдома, у закладі дошкільної освіти, на вулиці, на воді, льоду, ігровому, спортивному майданчиках. Дитина передшкільного віку має усвідомлювати, до кого можна звернутись за допомогою в різних ситуаціях; демонструвати здатність скористатися номером телефону основної служби допомоги (пожежна, медична, поліція), а також володіти навичками безпечної поведінки при агресивному поводженні однолітків, інших дітей або дорослих. Компетентності дитини в безпечній поведінці буде успішно формуватися тільки за активної участі усвідомлених батьків у закріпленні в різних життєвих ситуаціях навичок безпечної поведінки вдома, на вулиці, громадських місцях; у створенні в родинних умовах простору для активної життєдіяльності дитини на побутовому та культурному рівнях [2].

Ураховуючи важливість формування компетентності дітей дошкільного віку в безпечній поведінці, доходимо висновку, що потреба в конкретних методичних розробках і науково обґрунтованих сучасних рекомендаціях не втрачає актуальності, загострюється попит в підвищенні кваліфікації на матеріалах вебінарів, форумів, конференцій про адаптивну життєдіяльність людини (дитини) в сучасному тривожному середовищі. Отже, безпека життєдіяльності, як багатогранна категорія, що охоплює найважливіші сфери людського буття (охорона здоров'я, екологія, безпека у надзвичайних ситуаціях тощо), як складова життєвої компетентності – це не просто сукупність засвоєних знань, це – стиль життя, адекватна поведінка в різноманітних життєвих ситуаціях, зокрема – і надзвичайних та екстремальних [1].

Список використаних джерел:

1. Андрієнко М. В., Талан І. С. Життєва компетентність дитини та безпека життєдіяльності. Народна освіта. Електрон. наук. фах. вид. 2013. Вип. № 2(20). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=551
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33.

URL:

https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

3. Панасюк Т. Кожна дитина має право на безпеку і здоров'я. Дошкільне виховання. 2013. № 4. С. 2.

4. Про дошкільну освіту. Закон України. 2628-III. 2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

5. Про охорону дитинства. Закон України. 2402-III. 2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2402-14?find=1&text=%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0#Text>

Валентин Молодиченко, доктор філософських наук, професор,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Наталія Молодиченко, кандидат педагогічних наук, доцент,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Інтерактивні технології в процесі формування гуманістичного шкільного середовища

Сучасні тенденції вимог суспільства до формування особистості на основі пріоритетного врахування індивідуальних особливостей кожної дитини, виявлення та створення необхідних умов щодо їх розвитку безпосередньо реалізуються у спеціально створених умовах – шкільному середовищі. Такі якості особистості, як активність, самостійність, творчість, здатність адаптуватися до стрімких змін у світі стають найважливішими на сучасному етапі історичного розвитку, їх формування вимагає нових підходів до процесу навчання.

Основним проблемам освітньої інноватики в сучасній теорії і практиці шкільництва присвячені роботи Л. Буркової, І. Беха, Н. Васильєвої, В. Давидова, В. Зінченко, М. Кларина, О. Комар, О. Пометун, Г. П'ятакової та інших дослідників.

Учені переконливо доводять, що прискорення темпу життя, великий потік знань, що впливає на сучасну людину, потребує від неї вміння швидко знаходити необхідне рішення, використовуючи для цього пошукові методи, користуючись великою кількістю різноманітних джерел інформації. У зв'язку з цим, серед традиційних форм та методик навчання, у педагогічній практиці все частіше використовуються інтерактивні методи.